

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Журнал заснований у 1918 році

**ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Серія: Історичні науки

Том 33 (72) № 1 2022

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

Головний редактор:

Попов Вячеслав Жанович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри філософії та історії Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

Члени редакційної колегії:

Городня Наталія Данилівна – доктор історичних наук, доцент, професор кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Горюнова Євгенія Олександрівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та історії Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного інституту імені В.І. Вернадського;

Гриценко Галина Зеновіївна – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії та археології слов'ян Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Каганов Юрій Олегович – доктор історичних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Запорізького національного університету;

Космина Віталій Григорович – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та історії Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Мальчин Юрій Макарович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри філософії та історії Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Петренко Ірина Миколаївна – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

Русначенко Анатолій Миколайович – доктор історичних наук, професор, доцент кафедри філософії та історії Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Чеканов Всеволод Юрійович (відповідальний секретар) – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри філософії та історії Навчально-наукового гуманітарного інституту імені В.І. Вернадського;

Чирко Богдан Володимирович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та історії Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Чумак Василь Арсенович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та історії Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Blagovest Njagulov – доцент, заступник директора Інституту історії Болгарської Академії наук;

Irena Wodzianowska – доктор історичних наук, доцент кафедри історії та історіографії Східної Європи Інституту історії Люблінського католицького університету Івана Павла II.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

**Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського
(протокол № 12 від 18.03.2022 року)**

Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки» зареєстровано Міністерством юстиції України (Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ серія КВ № 15712-4183Р від 28.09.2009 року)

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») з історичних наук (спеціальність 032. Історія та археологія) відповідно до Наказу МОН України від 17.03.2020 № 409 (додаток 1)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Сторінка журналу: www.hist.vernadskyjournals.in.ua

**ISSN 2663-5984 (print)
ISSN 2663-5992 (online)**

© Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 2022

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Bilichenko L.S.

DETENTION CONDITIONS OF PRISONERS AT THE KHARKIV PENITENTIARY
(1906–1917 YEARS)..... 1

Váradı N.F.

INDUSTRIAL AND COMMERCIAL CHARACTERISTICS
OF TRANS-CARPATIA IN THE KHRUSHCHEV ERA (1953–1964) 8

Войтович Н.М., Бричка Б.Б.

БІДНІСТЬ В УКРАЇНІ: ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ..... 14

Волошин І.В.

ШЕВЧЕНКОЗНАВЧА СПАДЩИНА МИКОЛИ ТКАЧЕНКА 21

Гаврилюк С.В., Гаврилюк О.Н.

ВИВЧЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНИ
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 1940-Х – НА ПОЧАТКУ 1990-Х РР. 26

Кравченко М.С.

ДОБРОВОЛЬЧИЙ БАТАЛЬЙОН «АЙДАР» У БОЙОВИХ ДІЯХ
НА ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2014 РОЦІ..... 34

Куриляк В.В., Палій Д.В.

ЄВРОМАЙДАН ТА РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ
В УКРАЇНСЬКИХ МАСМЕДІА 40

Лаврут О.О.

СКАРГИ ВЧИТЕЛІВ ЯК ВИЯВ «РАДЯНСЬКОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ»..... 52

Мазуркевич А.О., Петасюк О.І.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ
В УРСР (1953–1964 РОКИ)..... 57

Мартинчук І.І.

ВІДРОДЖЕННЯ ЕТНІЧНИХ КУЛЬТУР У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ
(НА МАТЕРІАЛАХ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)..... 63

Перга Т.Ю.

БИТВА ЗА ГАНЧІР'Я В РАНЬОМУ РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ:
ПАРТНЕРИ І КОНКУРЕНТИ. КЕЙС УКРАЇНСЬКОЇ СРР 70

Попов В.Ж.

ПАРАЛЕЛЬНИЙ СВІТ: БУДЕННЕ ЖИТТЯ МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
У 1917–1920 РР. НА ТЛІ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ 78

Соловйова А.Б.

ІНВЕСТИЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ
ТА КРАЇН БЕНІЛЮКСУ (1991–2020 РР.) 86

Сухоручко В.В.

ВИСТУП ПЕТРА ТА ВАСИЛЯ СІЧКІВ
НА ПАНАХИДІ ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА..... 94

Тимошенко Ю.О.

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА «СІЧ ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО»
У НЬЮ-ЙОРКУ ВПРОДОВЖ 1920-Х РОКІВ 101

Швець І.В.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕСЕЛЕНЬ
ДО СИБІРУ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ 111

Шевченко Н.В.

ІСТОРІЯ УТВОРЕННЯ Й ДІЯЛЬНІСТЬ НОТАРІАЛЬНИХ КОНТОР
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ 118

Щербина С.І., Красюк В.Л. ПАНТЕЛЕЙМОН КУЛШІ ЯК ТВОРЕЦЬ МОДЕРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ ТА ЙОГО «ХУТІРСЬКА» ФІЛОСОФІЯ.....	124
---	-----

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Алиева Н.В. НАХИЧЕВАНСКАЯ ПОЛИТИКА ВЕЛИКИХ ДЕРЖАВ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ИСТОРИЧЕСКУЮ ГЕОГРАФИЮ РЕГИОНА (1918–1921 ГОДЫ).....	130
Allahverdiyeva S.A. ABOUT ARMENIAN-AZERBAIJANI CONFLICT AT THE BEGINING OF 20 TH CENTURY IN THE WORK OF MAHAMMAD AMIN RASULZADEH.....	137
Ліхачова О.Є. ВІЛЬЯМ ХУБЕРТ НОЛЕНС ЯК ФУНДАТОР ЕПОХИ VERZUILING	143
Моисеева Т.М., Кудлай І.В. «АСОЦІЙОВАНЕ ТРІО»: ОЦІНКИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	149
Подрез Ю.В., Жуков О.В. СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ КНР, ЄС І США У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ Й МІЖНАРОДНОЇ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ (2000–2016 РР.).....	157
Приходько М.М. РОЛЬ ПОЛЬСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА В ЧАСИ ВЕЛИКОПОЛЬСЬКОГО ПОВСТАННЯ (1918–1919 РР.).....	163
Rusnachenko A.M. THE HUNS AND THEIR INFLUENCE ON THE WESTERN AND EASTERN ROMAN EMPIRES. HISTORICAL ESSAY	170
Хлібовська Г.М. ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНОГО РЕФОРМУВАННЯ В НІМЕЦЬКІЙ ІМПЕРІЇ: ВИТОКИ, СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ	179

АРХЕОЛОГІЯ

Дубяга А.П. ОБРЯДОВІСТЬ ПОКЛАДАННЯ НАКОНЕЧНИКІВ СТРИЛ У ПОХОВАННЯХ ДОНЕЦЬКО-ДОНСЬКОЇ КАТАКОМБНОЇ КУЛЬТУРИ.....	185
---	-----

ЕТНОЛОГІЯ

Дем'яненко Н.Д. БУДІВЛІ ДВОРУ МУЗЕЮ ІСТОРІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА СЕРЕДНЬОЇ НАДДНІПРЯНИЩИНИ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНОГО ЗАПОВІДНИКА «ПЕРЕЯСЛАВ»	190
--	-----

ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

Vira O.V. HODONYMIA OF LVIV AND KRAKOW: HISTORICAL AND COMPARATIVE ASPECT ...	196
---	-----

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ

Монсевич В.В. СПАДКОЄМНІСТЬ ХУДОЖНЬОЇ ТРАДИЦІЇ В РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО ЖИВОПИСУ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ.....	205
--	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	211
------------------------------------	-----

CONTENTS

HISTORY OF UKRAINE

Bilichenko L.S.

DETENTION CONDITIONS OF PRISONERS AT THE KHARKIV PENITENTIARY
(1906–1917 YEARS)..... 1

Váradi N.F.

INDUSTRIAL AND COMMERCIAL CHARACTERISTICS
OF TRANSCARPATHIA IN THE KHRUSHCHEV ERA (1953–1964)..... 8

Voitovych N.M., Brychka B.B.

POVERTY IN UKRAINE: HISTORICAL AND ECONOMIC ANALYSIS..... 14

Voloshyn I.V.

SHEVCHENKO STUDIES HERITAGE OF MYKOLA TKACHENKO..... 21

Havryliuk S.V., Havryliuk O.N.

THE STUDY OF CULTURAL HERITAGE OF WESTERN VOLYN
IN THE SECOND HALF OF THE 1940S – THE EARLY 1990S..... 26

Kravchenko M.S.

AIDAR VOLUNTEER BATTALION IN WARFARE ON THE TERRITORY
OF LUHANSK REGION IN 2014..... 34

Kuryliak V.V., Palii D.V.

EUROMAIDAN AND THE REVOLUTION OF DIGNITY IN THE CONTEXT
OF THE INFORMATION WAR IN THE UKRAINIAN MASMEDIA..... 40

Lavrut O.A.

COMPLAINTS OF TEACHERS AS THE “SOVIET LIFESTYLE”..... 52

Mazurkevich A.O., Petasyuk O.I.

ACTIVITIES OF EVANGELICAL BAPTIST CHRISTIANS
IN THE USSR (1953–1964)..... 57

Martynchuk I.I.

REVIVAL OF ETHNIC CULTURES IN INDEPENDENT UKRAINE
(ON THE MATERIALS OF DONETSK REGION)..... 63

Perga T.Yu.

THE BATTLE FOR RAGS IN THE EARLY SOVIET UNION:
PARTNERS AND COMPETITORS. CASE STUDY OF UKRAINIAN SRR..... 70

Popov V. Zh.

PARALLEL WORLD: EVERYDAY LIFE OF THE URBAN POPULATION
OF UKRAINE IN 1917–1920 AGAINST THE BACKDROP OF HISTORICAL EVENTS..... 78

Soloviova A.B.

INVESTMENT COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND BENELUX
COUNTRIES (1991–2020)..... 86

Sukhoruchko V.V.

SPEECH BY PETER AND VASILY SICHKO AT THE MEMORIAL SERVICE
OF VOLODYMYR IVASYUK..... 94

Tymoshenko Yu.O.

ACTIVITY OF THE “SICH SOCIETY B. KHMELNYTSKY”
IN NEW YORK DURING THE 1920S..... 101

Shvets I.V.

NORMATIVE LEGAL REGULATION OF MIGRATION TO SIBERIA
IN THE SECOND HALF OF THE XIX CENTURY..... 111

Shevchenko N.V.

HISTORY OF ESTABLISHMENT AND ACTIVITY OF NOTARY OFFICES
IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY – AT THE BEGINNING
OF THE 20TH CENTURY IN UKRAINE..... 118

Shcherbyna S.I., Krasnyuk V.L. PANTELEIMON KULISH AS THE CREATOR OF THE MODERN UKRAINIAN NATION AND HIS “KHUTIRSKA” PHILOSOPHY	124
---	-----

WORLD HISTORY

Aliyeva N.V. NAKHCHIVAN POLICY OF GREAT POWERS AND ITS IMPACT ON THE HISTORICAL GEOGRAPHY OF THE REGION (1918–1921).....	130
Allahverdiyeva S.A. ABOUT ARMENIAN-AZERBAIJANI CONFLICT AT THE BEGINING OF 20 TH CENTURY IN THE WORK OF MAHAMMAD AMIN RASULZADEH.....	137
Likhachova O.E. WILLIAM HUBERT NOLENS AS THE FOUNDER OF THE VERZUILING ERA.....	143
Moiseieva T.M., Kudlai I.V. “ASSOCIATED TRIO”: EVALUATIONS, PROBLEMS AND PROSPECTS.....	149
Podriez Yu.V., Zhukov O.V. STRATEGIC PARTNERSHIP BETWEEN CHINA, THE EU AND THE USA IN THE FIELD OF ENERGY AND INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL PROTECTION (2000–2016).....	157
Prykhodko M.M. THE ROLE OF THE POLISH CATHOLIC CLERGY DURING THE “WILIKOPOLSKIE” UPRISING (1918–1919).....	163
Rusnachenko A.M. THE HUNS AND THEIR INFLUENCE ON THE WESTERN AND EASTERN ROMAN EMPIRES. HISTORICAL ESSAY	170
Khlibovska H.M. THE POLICY OF SOCIAL REFORMING IN THE GERMAN EMPIRE: ORIGINS, ESSENCE, SIGNIFICANCE OF HISTORICAL EXPERIENCE.....	179

ARCHEOLOGY

Dubiaha A.P. RITUAL OF LAYING THE ARROWS OF THE ARROWS IN THE BURIALS OF THE DONETSK-DON CATACOMB CULTURE	185
--	-----

ETHNOLOGY

Demianenko N.D. COURTYARDS OF THE MUSEUM OF HISTORY OF BEEKEEPING THE MIDDLE DNIEPER HISTORICAL AND ETHNOGRAPHIC RESERVE “PEREYASLAV”	190
--	-----

HISTORIOGRAPHY, SOURCE STUDIES AND SPECIAL HISTORICAL DISCIPLINES

Vira O.V. HODONYMIA OF LVIV AND KRAKOW: HISTORICAL AND COMPARATIVE ASPECT ...	196
---	-----

HISTORY OF UKRAINIAN AND FOREIGN CULTURE

Monsevich V.V. INHERITANCE OF ART TRADITION IN THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN HISTORICAL PAINTING OF THE SECOND HALF OF THE TWENTIETH CENTURY.....	205
---	-----

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS.....	211
---	-----

Váradi N.F.

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

INDUSTRIAL AND COMMERCIAL CHARACTERISTICS OF TRANSCARPATHIA IN THE KHRUSHCHEV ERA (1953–1964)

Transcarpathia had been economically integrated into the Soviet system since 1946 and became part of the Ukrainian national economy. Plan-based management was implemented in all areas of agriculture and industry. The area was of strategic importance in terms of transport from east to west, it was considered a “western gate”. A significant part of the electricity, gas and oil exports to Europe flowed through the region. The Mir electricity transmission line, the Druzhba, the Soyuz, and the Urengoy – Pomary – Uzhgorod pipelines were also situated in the region. The Chop-Batevo area became an important transshipment area for the transport of goods, where significant freight traffic was handled on the railway with a wide and narrow gauge and a transshipment station. The article is mainly based on new data, documents from the Transcarpathian Regional State Archives and evaluates the industrial and commercial characteristics of Transcarpathia in the Khrushchev era (1953–1964). Due to its geopolitical situation, Transcarpathia received significant attention from Soviet leaders. It is possible to make such conclusions. During the Khrushchev era, the food and light industry started to develop. Different types of Transcarpathian wines, Uzhgorod cognac, canned vegetables and various bottled mineral water were in strong demand in the huge market of the Soviet Union. The milling industry also developed, mainly because the Soviet troops stationed in Central Europe were supplied from Transcarpathia. Lots of shops, cafes, bakeries, repair shops, restaurants etc. were opened. The unemployment decreased; the trade developed. Among the main goals of the Transcarpathian political leadership were establishing and deepening friendly relations and co-operation with neighbouring countries, developing tourism and infrastructure, reducing housing shortages, developing urban industries, which entailed the acceleration of urbanization processes.

Key words: food industry, light industry, trade, Transcarpathia of 1953–1964, plan-based economy.

Problem statement. Due to its geopolitical situation, Transcarpathia received significant attention from Soviet leaders. The area was of strategic importance in terms of transport from east to west, it was considered a “western gate”. A significant part of the electricity, gas and oil exports to Europe flowed through the region. The Mir electricity transmission line, the Druzhba [20, c. 159–160], the Soyuz, and the Urengoy – Pomary – Uzhgorod pipelines [23, old. 95–96] were also situated in the region. The Chop-Batevo area became an important transshipment area for the transport of goods, where significant freight traffic was handled on the railway with a wide and narrow gauge and a transshipment station [22, old. 321–325].

Analysis of recent research and publications. The study is mainly based on new data, documents from the Transcarpathian Regional State Archives, but also on the study of László Brenzovics: “The Periods of the History of Transcarpathia and its Economic and Social Situation in the 20th Century” [23]; Román Oficinszkij: “Peculiarities of the Soviet Period in the History of Transcarpathia” [27];

Shman’ko G. et al: “Regional Aspects of Cross-Border Economic Cooperation between the USSR and the CMEA Countries” [21]. All three studies give information about the specific situation of Transcarpathia within the Soviet Empire. The region being located on the edge of the Soviet Union had a great role in cross-border cooperation in different fields (political, cultural, sport), and also in trade. As the the electricity, gas and oil exports to Europe flowed through Transcarpathia great emphasis was based on its industry.

In order we could understand the history of Transcarpathia in the given historical period, we should have an overview about the changes in the political life of the Countries of Central, Eastern and South-Eastern Europe after World War II. In this, to know the whole historical background, helps us among the others the study of Tamás Krausz: “Countries of Central, Eastern and South-Eastern Europe after World War II” [26].

The **purpose of this article** is to evaluate the industrial and commercial characteristics of Transcarpathia in the Khrushchev era (1953–1964).

Main text. Transcarpathia had been economically integrated into the Soviet system since 1946 and became part of the Ukrainian national economy. Plan-based management was implemented in all areas of agriculture and industry. Great emphasis was placed on the wood processing, forestry, chemical, food and light industry sectors. In production, quantity prevailed over quality. One of the main goals of the political leadership in Transcarpathia was to eliminate unemployment. The region received financial support for the development of industrial sectors, so the development of urban industrial sectors increased during the Khrushchev period, which led to the acceleration of urbanization processes.

From 1957, two modern sectors, the electrical and chemical industries, were given a prominent role in the development of heavy industry [26, c. 374]. Great emphasis was placed on the development of the forestry and chemical plants in Velykyi Bereznyi, Perechyn, Svaliava and the Uzhhorod power plant. And although the supply of electricity to the kolkhozes began in the framework of modernization as early as 1953 [1, apk. 1–97], the construction of the network was still hampered.

The Silenergo (County Agricultural Energy Office) system in the region was reorganized in 1959. That is, its functions were transferred to the District Directorate of “Karpatenergo”, which was headquartered in Ivano-Frankivsk. This led to a fragmentation of money and financial resources for the construction of rural electrification facilities and led to shortcomings in the development and design of electrification. It deprived production offices of the possibility of electrification on a production basis in their own zones. Some of the electrical equipment in the villages and districts was in an accident-prone condition, and the kolkhozes and sovkhoses did not have opportunities for a normal use of electricity. Farms received almost no technical assistance in the operation and repair of electrical equipment, and no work was carried out on the complete refurbishment of low-voltage lines and stations. The electrification of agricultural production deteriorated. In 1962, the County Committee of the UCP had to raise the issue of renewing the Silenergo system in the region. Pursuant to Decree No. 654-p of the USSR Council of Ministers issued on 26 April 1962, the county agricultural energy office was reinstated and removed from the competence of “Karpatenergo”. Thereafter, the county agricultural energy office was under the direct authority of the Ministry of Energy and Electrification of the USSR [5, apk. 1–41].

In the Khrushchev years, there were nearly 300 light industry plants and factories in Transcarpathia. The largest: the sewing factories in Berehove, Mukachevo, Vynohradiv and Uzhhorod; the Khust hat factory; the shoe factories in Khust, Vynohradiv, Uzhhorod and Vylk; the weaving factories in Irshava, Mukachevo and Uzhhorod. Brick tile factories operated in Berehove, Chop, Khust, Mukachevo, and Vynohradiv. In addition, there were car repair shops, ceramic factories, tobacco fermentation plants, paper and leather factories, etc.

In the January or February issues of the *Sovietskoye Zakarpatye*, *Zakarpatskaya Pravda*, and its Hungarian version, the *Kárpáti Igaz Szó*, summary statistical data on the previous year’s industrial production were published. For example, the main, most successfully manufactured products in Transcarpathia in 1955 were: steel wire, animal fat, mineral water, cigarettes, tiles, underwear, outerwear, steam iron, fruit wine, barrels, meat, sausage, lime, oil, cotton, salt, coal, grape wine, bricks, electricity [13, c. 2]. From 1960, these products were supplemented with canned food, timber, footwear, paper and cardboard, macaroni, tools, dairy products, and reinforced concrete structures [14, c. 2]. From 1962, bread, pastry and candy were also included in the list [15, c. 2]. From 1963, the production of furniture and confectionery products developed rapidly [16, c. 3; 24, old. 3], and from 1964 the production of plastic products [25, old. 2] as well. The percentage of these, which is usually 100% or often even higher, and in some cases even 177%, does not correspond to reality. Thus, for example, in 1957, many industrial companies did not produce the expected amounts. These were the wood processing plants in Mizhhirya, Perechyn; the wood factories in Chynadiyevo and Volovets. The shoe factory in Vynohradiv did not produce enough leather footwear, but there were also shortcomings in the production of meat and sugar as well. Despite all this, in 1957, according to statistical data, 107% of the the state plan was achieved in Transcarpathia [15, c. 2].

In the spirit of extensive economic development, the Soviet Union made much more significant investments in Transcarpathia than what would have been justified by the size and natural resources of the region. The emergence of industrial companies changed the image of cities, multiplied the population and significantly changed the ethnic composition. Logging and wood processing continued to be the main industries. All state forests were merged into one trust, the “Zakarpatlis” wood processing plant. The volume of logging increased significantly. The extracted wood was used to produce timber, furniture board, veneer board and furniture [23, old. 96].

There were furniture factories in every major town and city where large-scale, not so high-quality goods were produced, which had a definite demand in the country of total shortages. There were furniture factories in Berehove, Khust, Irshava, Mukachevo, Vynohradiv, Veykyi Bereznyi, Svaliava, Tyachiv, Uzhhorod, etc.

The food industry underwent significant development. It had to provide food to the growing urban population, which is why meat processing and dairy processing plants, as well as bread factories were established in all major towns and cities. Transcarpathian wines, Uzhhorod cognac, canned vegetables and bottled mineral waters were in strong demand on the huge market of the Soviet Union. The milling industry also developed, as Soviet troops stationed in Central Europe were supplied from Transcarpathia [23, old. 97].

By the end of the 1950s, there were half a hundred shops, dozens of restaurants, canteens, cafes and two large markets in Uzhhorod [27, old. 271]. New products appeared on store shelves, queues for bread disappeared, sugar, coffee, matches, kerosene, tea, fish, sausages, cheese, eggs, meat, butter, canned food, fruit, vegetables, gas, and other products essential for everyday life became available. Lots of goods were available in the markets, however, their quality did not meet the customers' expectations. The imported goods came mainly from China, Czechoslovakia, Hungary, GDR, FRG [21, c. 190].

On October 15, 1960, the county executive committee passed a resolution entitled "To further improve trade in the county", in accordance with the decision of the UCP Central Committee and the Council of Ministers issued on September 13, 1960 № 1563. Under the resolution, 333 shops, 30 pharmacies were built and more than a thousand people were employed. There were also shops on the ground floors of some blocks of flats. Self-service stores became common. Advertising companies were established in Uzhhorod and Mukachevo. Numerous dairy shops, bakeries, etc. were established. Between 1958 and 1960, 30 delegations from Russia, Estonia and other parts of Ukraine arrived in Transcarpathia to improve trade and share their experience. A number of competitions were organized for those involved in trade. The Kosyno village consumer company operating in the Berehove district won on several occasions, not only at the county level, but also at the republican level [2, apk. 1–75].

In the post-war years, machine and tractor stations (MTS) played a significant role in the development of the kolkhoz-based management system in the

region. As soon as the first collective farms were formed, there was a need for their technical supply, the mechanization of farming and the cultivation of agricultural crops. As early as the end of 1947, nine MTS stations were established in the county, the operation of which was greatly assisted by the Soviet leadership, for example, they provided them with loans for machinery, fertilizers and building materials. Between 1953 and 1958, there were eleven machine-tractor stations and two livestock machine stations in the region [18, c. 103].

In Transcarpathia, most of the technical and human resources were concentrated in the MTS-s. In 1955, the number of employees reached 3,480. In order to strengthen the engineering and technical human resources of those working in the county's MTS-s, in early 1953, 24 engineers from Stalin County and 20 mechanics and technicians from Kharkiv arrived [6, apk. 7]. The total number of tractors in the MTS-s was 724 [10, apk. 11].

In 1953, the Batrad MTS in Berehove district and the Rakoshyno MTS in the Mukachevo district were the most successful [8, apk. 37]. In the Batrad MTS area, the yield of cereals was one of the highest in the region and reached 15.2 hundredweights per hectare, in the collective farms "Lenin's Way", "Engels" and "Voroshylov" this number reached between 16 and 20 hundredweights [9, apk. 50–56].

In 1955, the greatest successes were achieved by the Volovets, Khust, Uzhhorod and Rakoshyno MTS-s. According to the results of the All-Soviet Socialist Labor Competition, in 1955 the Soviet Ministry of Agriculture awarded the work of the Volovets MTS with a cash prize of twenty thousand rubles for the second time [11, apk. 37].

However, a number of errors and shortcomings were observed in the work of the MTS-s. The most important task of the stations, which was set by the September 1953 plenary session of the CPSU Central Committee, was to achieve the planned yields of the main agricultural crops and to increase the productivity of animal husbandry, especially in the dairy industry. However, this did not materialize in any of the region's MTS zones [7, apk. 33].

At the plenary session of the Central Committee of the Soviet Communist Party in February 1958, a resolution on the further development of the kolkhoz system and the reorganization of the MTS-s was passed. The resolution emphasized the need to hand over the machinery of MTS-s to collective farms in order to make more efficient use of modern technology and to promote technical progress in agriculture, to work more efficiently, increase

productivity and reduce costs. On March 17, 1958, the County Committee of the UCP received instructions from the Central Committee of the UCP to hand over the machines to the collective farms. It emphasized that: “[t]he machines must be handed over only on a voluntary basis; it is advisable to divide the brigades according to the number of complexes; if the kolkhozes purchase the machines, the decision to that effect must be adopted by the general meeting; the technical condition of the machines must be properly determined, defective machines must not be taken over; the number of kolkhozes that will not be able to buy out the machinery in the next five years must be determined; the amalgamation of such kolkhozes with the more economically stable kolkhozes must be organized, they must be strengthened with additional workforce and by relocating the kolkhozes into industrial associations <...>; the liquidation and reorganization of the collective farms is prohibited without a decision by the Central Committee; the report on the handover of the machinery shall be forwarded to the Central Committee” [12, apk. 10].

The total value of tractors and agricultural machinery listed in the MTS-s reached 44.1 million rubles. The value of the machines intended for sale to the kolkhozes was estimated at 33.5 million [12, apk. 11–14].

In 1957, the money income of the collective farms was 425 million rubles, or 2,600 rubles per hectare. Most kolkhozes were able to pay for the machines as long as they limited their investments in other sectors. Thus, for example, 30 kolkhozes were able to pay for the machines immediately, 80 paid for them by the end of December 1958, 90 in 1959, and 40 by 1960. 25 collective farms in mountain areas did not buy agricultural machinery.

At the beginning of the reorganization, 299 agricultural professionals worked in the MTS-s, including 116 engineers and technicians, 58 agronomists, 26 livestock technicians, 13 land management specialists, 13 veterinarians, and 34 accountants. According to the decision of the local authorities, in order to monitor the production, agronomic and animal husbandry services provided to the kolkhozes, and construction sites, the district executive committees set up 12–14 district supervision groups, whose members were experienced agricultural specialists. The control and management of the groups was the responsibility of the chairman of the district executive committee [12, apk. 17].

Thirteen technical repair stations (MRS) were operating for the repair of tractors and the transport of agricultural machinery, spare parts, fuel, motor

oil and mineral fertilizers to farms. They were also responsible for carrying out individual collective farm work on the basis of applications and contracts, such as excavation, drilling, extermination of shrub vegetation, landscaping, and so on.

In the context of urbanization, Soviet leaders were working to create “agricultural cities” attacked backyard farms. Yet, as the collective farm members earned very little, their main livelihood was from their backyard farming. Several of them also sold the produce in the market. Stealing from the common was considered a forgivable sin [23, old. 97].

At the XXI Party Congress from 27 January to 5 February 1959 a seven-year plan was adopted (1959–1965). More secure livelihood, education and health care, leave and pensions were state-guaranteed benefits. Above all, however, the enormous housing construction, which was called “Khrushchevkas”, or “Khrushchobas”, (combining the word “trushchoba”, meaning slum, with the name of the Secretary-General) attracted a great deal of attention [26, old. 374–375].

Table 1

Sectoral distribution of the working-age urban population of Transcarpathia in 1962
[3, apk. 1–3]

Thousand of people	Sector, in which they were employed
38,1	industry
6,6	construction
9,1	transport and communication
13,9	agriculture (kolkhozes, sovkhoses, etc.)
9,4	trade and catering
4,3	housing and communal services
6,7	health, physical education, social care
8,1	education
5,1	leading bodies, party and other social organizations
8,5	other sectors of the economy (science, art, etc.)
51,5	unemployed population in public production

In the case of the rural population, the total number of employees working in public production was 216.5 thousand; of which 114.5 thousand were employed in state-owned enterprises, institutions and social organizations, and 102 thousand in collective farms [3, apk. 10]. Those who exceeded the prescribed quantities were awarded the Hero of the Soviet Socialist Labor award for their outstanding work [4, apk. 10].

Conclusions. During the Khrushchev era, the food and light industry started to develop. Different

types of Transcarpathian wines, Uzhgorod cognac, canned vegetables and various bottled mineral water were in strong demand in the huge market of the Soviet Union. The milling industry also developed, mainly because the Soviet troops stationed in Central Europe were supplied from Transcarpathia. Lots of shops, cafes, bakeries, repair shops, restaurants etc. were opened. The unemployment

decreased; the trade developed. Among the main goals of the Transcarpathian political leadership were establishing and deepening friendly relations and co-operation with neighbouring countries, developing tourism and infrastructure, reducing housing shortages, developing urban industries, which entailed the acceleration of urbanization processes.

References:

1. Державний архів Закарпатської обл. (Держархів Закарпатської обл.). Ф. 1. Оп. 1. Спр. № 2139.
2. Держархів Закарпатської обл. Ф. 1. Оп. 5. Спр. № 76.
3. Держархів Закарпатської обл. Ф. 1. Оп. 5. Спр. № 429.
4. Держархів Закарпатської обл. Ф. 1. Оп. 5. Спр. № 433.
5. Держархів Закарпатської обл. Ф. 1. Оп. 5. Спр. № 696.
6. Держархів Закарпатської обл. Ф. Р-179. Оп. 1. Од. зб. 1783.
7. Держархів Закарпатської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Од. зб. 1563.
8. Держархів Закарпатської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Од. зб. 1640.
9. Держархів Закарпатської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Од. зб. 1783.
10. Держархів Закарпатської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Од. зб. 1786.
11. Держархів Закарпатської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Од. зб. 2256.
12. Держархів Закарпатської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Од. зб. 3307.
13. Закарпатська правда. 21 січня 1956.
14. Закарпатська правда. 28 січня 1961.
15. Закарпатська правда. 5 лютого 1963.
16. Закарпатська правда. 30 січня 1964.
17. Нариси історії Закарпатської обласної партійної організації / В.І. Белоусов та ін. Ужгород : Карпати, 1980. 320 с.
18. Народне господарство Закарпатської області. Статистичний збірник. Ужгород, 1957.
19. Прикордонне співробітництво: регіональні трансформації і перспективи / В.П. Мікловда, Л.М. Газуда, Б.І. Дяченко, О.В. Лизанець. Ужгород : Бреза А.Е., 2012. 232 с.
20. Хроніка Закарпаття 1867–2010 = Kárpátalja évszámokban 1867–2010 / відп. за вип. М. Токар. Ужгород : Говерла, 2011. 312 с.
21. Шманько Г.И., Сюсько И.Н., Пруница Н.Ю. и др. Региональные аспекты приграничного экономического сотрудничества СССР со странами СЭВ / Институт социальных и экономических проблем зарубежных стран АН УССР, Ужгородский отдел. М., 1983.
22. Beregszászi A. A kárpátaljai Bányó település. *Lokális világok*. Együttélés a Kárpát-medencében. Magyarország az ezredfordulón. Stratégiai tanulmányok a Magyar Tudományos Akadémián. Budapest : MTA Társadalomkutató Központ, 2003. Old. 321–332.
23. Brenzovics L. Kárpátalja történetének korszakai és gazdasági – társadalmi helyzete a XX. Században. *Kárpátalja* / Szerk. Baranyi B. Pécs – Budapest : MTA Regionális Kutatások Központja, 2009. Old. 75–106.
24. Kárpáti Igaz Szó. 30 január 1964.
25. Kárpáti Igaz Szó. 5 február 1965.
26. Krausz T. Közép-, Kelet- és Délkelet-Európa országai a második világháború után. Szovjetunió (1945–1991). *20. századi egyetemes történet – I. kötet. Európa* / Szerk. I. Németh. Budapest : Osiris Kiadó, 2005. Old. 369–384.
27. Oficinskij R. A szovjet időszak sajátosságai Kárpátalja történetében. *Kárpátalja 1919–2009* / Szerk. Fedinec Cs., Vehes M. Budapest, 2010.

Вароді Н.Ф. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОМИСЛОВОСТІ Й ТОРГІВЛІ ЗАКАРПАТТЯ У ДОБУ ХРУЩОВА (1953–1964)

Из 1946 р. Закарпаття було економічно інтегроване до радянської системи і стало органічною складовою частиною народного господарства України. В усіх галузях сільського господарства та промисловості впроваджувалося планове управління. Район мав стратегічне значення з погляду транспортного сполучення між сходом і заходом, його вважали «західними воротами». Значна частина експорту електроенергії, газу й нафти до Європи проходила через цю місцевість. Також на території області були розташовані ЛЕП «Мир», нафтопроводи «Дружба», «Союз»,

«Уренгой – Помари – Ужгород». Важливим проміжним районом для перевезення вантажів став Чоп – Батєво, де значні вантажні перевезення обслуговувала залізниця із широкою та вузькою коліями та перевантажувальною станцією. У статті, котра переважно базується на нових даних, документах Закарпатського обласного державного архіву, оцінюються промислово-торговельні характеристики Закарпаття протягом хрущовської доби (1953–1964). Завдяки своєму геополітичному становищу Закарпаття привертало значну увагу радянських керівників. Можна зробити такі висновки. За часів Хрущова почали розвиватися харчова та легка промисловість. На величезному ринку Радянського Союзу користувалися великим попитом різні види закарпатських вин, ужгородський коньяк, овочеві консерви та різноманітна бутильована мінеральна вода. Розвивалася і млинарна промисловість, передусім тому, що радянські війська, котрі перебували у Центральній Європі, постачалися з Закарпаття. Було відкрито багато магазинів, кафе, пекарень, ремонтних майстерень, ресторанів тощо. Знизився рівень безробіття; розвивалася торгівля. Серед основних цілей політичного керівництва Закарпаття були налагодження та поглиблення дружніх відносин і співпраці із сусідніми країнами, розвиток туризму й інфраструктури, зменшення дефіциту житла, розвиток міської промисловості, що сприяло прискоренню урбанізації.

Ключові слова: харчова промисловість, легка промисловість, торгівля, Закарпаття 1953–1964 рр., планова економіка.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Алиєва Н.В.** – молодший науковий співробітник Нахчіванського відділення Національної Академії Наук Азербайджану
- Аллахвердієва С.А.** – докторант Історичного факультету Бакинського Державного Університету
- Біліченко Л.С.** – аспірантка кафедри історії Чорноморського національного університету імені Петра Могили
- Бричка Б.Б.** – кандидат економічних наук, асистент кафедри історії України, економічної теорії та туризму Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
- Вароді Н.Ф.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та суспільних дисциплін Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
- Віра О.В.** – аспірантка кафедри історії Українського Католицького університету
- Войтович Н.М.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, економічної теорії та туризму Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
- Волошин І.В.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України
- Гаврилюк О.Н.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки
- Гаврилюк С.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки
- Дем'яненко Н.Д.** – старший науковий співробітник Музею історії бджільництва Середньої Наддніпрянщини Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»
- Дубяга А.П.** – аспірант 4-го року навчання кафедри всесвітньої історії та археології Донецького національного університету імені Василя Стуса
- Жуков О.В.** – старший викладач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
- Кравченко М.С.** – докторант Інституту української археографії та джерелознавства імені М.С. Грушевського Національної академії наук України
- Красюк В.Л.** – викладач-методист, викладач української мови та літератури Черкаського державного бізнес-коледжу
- Кудлай І.В.** – старший викладач кафедри міжнародних відносин та права Державного університету «Одеська політехніка»
- Куриляк В.В.** – докторантка кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка
- Лаврут О.О.** – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарної та медійної освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
- Ліхачова О.Є.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
- Мазуркевич А.О.** – студентка кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка
- Мартинчук І.І.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса

- Моїсеєва Т.М.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та права Державного університету «Одеська політехніка»
- Монсевич В.В.** – аспірантка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
- Палій Д.В.** – студент кафедри філософії, теології та історії церкви Українського гуманітарного інституту
- Перга Т.Ю.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник ДУ «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України»
- Петасюк О.І.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка
- Подрєз Ю.В.** – доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка
- Попов В.Ж.** – доктор історичних наук, професор, професор кафедри філософії та історії Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського
- Приходько М.М.** – кандидат історичних наук, докторант кафедри всесвітньої історії та археології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
- Русначенко А.М.** – доктор історичних наук, професор кафедри філософії та історії Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського
- Соловійова А.Б.** – аспірантка Інституту історії України Національної академії наук України
- Сухоручко В.В.** – аспірант кафедри історії України і методики викладання історії ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
- Тимошенко Ю.О.** – доктор історичних наук, доцент, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету фізичного виховання і спорту України
- Хлібовська Г.М.** – кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії Волинського національного університету імені Лесі Українки
- Швець І.В.** – аспірантка кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки
- Шевченко Н.В.** – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії Чорноморського національного університету імені Петра Могили
- Щербина С.І.** – викладач-методист, викладач історії Черкаського державного бізнес-коледжу

Науковий журнал

**ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Серія: Історичні науки

Том 33 (72) № 1 2022

Коректура • *Н. Пирог*

Комп'ютерна верстка • *Ю. Семенченко*

Адреса редакції:

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

м. Київ, вул. Івана Кудрі, 33

Електронна пошта: editor@hist.vernadskyjournals.in.ua

Сторінка журналу: www.hist.vernadskyjournals.in.ua

Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсетний. Цифровий друк. Обл.-вид. арк. 23,74. Ум. друк. арк. 24,88. Зам. № 0322/089

Підписано до друку 21.03.2022. Наклад 150 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1

Телефони: +38 (048) 709 38 69,

+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6424 від 04.10.2018 р.